

مرحوم شیخ آقابزرگ تهرانی حدود پنجاه شرح بر صحیفه را برشمرده است

صحیفه سجادیه دارای ۷۵ دعاست که از این تعداد ۵۴ دعا در صحیفه آمده است. مرحوم شیخ آقابزرگ تهرانی حدود پنجاه شرح بر صحیفه را برشمرده است.

صحیفه سجادیه دارای ۷۵ دعاست که از این تعداد ۵۴ دعا در صحیفه آمده است. مرحوم شیخ آقابزرگ تهرانی حدود پنجاه شرح بر صحیفه را برشمرده است.

به گزارش خبرنگار مهر، حجت الاسلام والمسلمین علی نصیری رئیس مؤسسه معارف وحی و خرد در یادداشتی به مناسبت شهادت امام سجاد(ع) به اهمیت دعاها و جای مانده از آن پرداخت:

صحیفه سجادیه که به آن «زبور آل محمد(ص)» یا «انجیل اهل بیت(ع)» یا «اخت القرآن» لقب داده اند، کتابی است که در آن دعاها و امام سجاد(ع) در زمینه های مختلف آمده است و از آنجا که دعا از عرصه های سنت است، صحیفه سجادیه را می توان به عنوان یک نگاشته حدیثی قلمداد کرد، البته باید توجه داشت که گرچه صحیفه مجموعه ای از دعاهاست، اما در لابه لای دعاها و در قالب راز و نیازها، درس ها و آموزه های مهمی در زمینه های مختلف معارف دینی آمده است.

با صرف نظر از سند آنچه که صدور این صحیفه از امام سجاد(ع) را قطعی می سازد، محتوای بسیار عالی و غنی آن و الفاظ زیبا و رسای آن در عرصه مناجات و گفت و گو با خداوند است، که از هیچ کس به جز حجت های الهی که در عالی ترین سطح معرفت الهی قرار داشته و با راه و رسم رازگویی با ساحت حق آشنایند، ساخته نیست.

علامه سید محسن جبل عاملی در این باره می نویسد: «بلاغت و فصاحت بی پایان صحیفه، معانی و مضامین بسیار عالی، محتوای عمیق و بی نظیر آن در تبیین تذلل و فروتنی در پیشگاه خداوند و ستایش او و شیوه های شگفت آور در طلب عفو و رحمت الهی و توسل به ذات حق، که در صحیفه موج می زند، از قوی ترین شواهد صحت انتساب صحیفه به امام سجاد(ع) است.»

به استناد مقدمه کتاب، صحیفه دارای ۷۵ دعاست که از این تعداد ۵۴ دعا در صحیفه آمده است. برخی از محدثان با بررسی سایر منابع روایی و گردآوری سایر دعاها نقل شده از امام سجاد(ع) صحیفه های دیگری فراهم آورده اند که از آن میان می توان به الصحیفه السجّادیه الثانیة از شیخ حر عاملی؛ الصحیفه السجّادیه الثالثة از میرزا عبدالله افندی؛ الصحیفه السجّادیه الرابعة از محدث نوری و الصحیفه السجّادیه الخامسة از سید محسن جبل عاملی اشاره کرد. مرحوم شیخ آقابزرگ تهرانی حدود پنجاه شرح بر صحیفه را برشمرده است.

کسی که در نگاه نخستین صحیفه سجادیه را درمی نگرد، آن را مجموعه ای از دعا و مناجات با خداوند می یابد، ولی آن گاه در معارف و آموزه های بلند آن تأمل و درنگ می کند، درمی یابد که درون مایه این کتاب مجموعه ای غنی از معارف ناب الهی را در خود جای داده است. در یک دسته بندی جامع دعاها و صحیفه سجادیه را می توان به آموزه های بینشی و آموزه های اخلاقی تقسیم کرد.

از نمونه های آموزه های بینشی دعای اول با عنوان ستایش عزوجل، دعای هشتم با عنوان در پناه جستن به خدا، دعای شماره دهم با عنوان در التجاء به خدای تعالی و دعای سوم با عنوان درود بر فرشتگان عرش را می توان برشمرد.

از نمونه های آموزه های اخلاقی دعای شانزدهم با عنوان طلب عفو از گناهان، دعای بیست و چهارم با عنوان درباره پدر و مادر، دعای شماره بیست و پنجم با عنوان درباره اولاد، دعای پنجم با عنوان درباره خود و دوستانش، دعای بیست و ششم با عنوان درباره همسایگان و دوستان و دعای بیست و هفتم درباره نگهبانان مرزها می توان یاد کرد.

به عنوان نمونه در دعای نخست از صحیفه سجادیه در توصیف خداوند چنین آمده است: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الْأَوَّلِ يَلَا أَوَّلَ كَانِ قَبْلَهُ ، وَالْآخِرِ يَلَا آخِرَ يَكُونُ بَعْدَهُ الَّذِي قَصَرَتْ عَنْ رُؤْيَيْهِ أَبْصَارُ النَّاطِرِينَ ، وَعَجَزَتْ عَنْ نَعْيِهِ أَوْهَامُ الْوَاصِفِينَ . ابْتَدَعَ يَفْدَرْتَهُ الْخَلْقَ ابْتِدَاعًا ، وَاخْتَرَعَهُمْ عَلَى مَشِيئِهِ اخْتِرَاعًا . ثُمَّ سَلَكَ بِهِمْ طَرِيقَ إِرَادَتِهِ ، وَبَعَثَهُمْ فِي سَبِيلِ مَحَبَّتِهِ ، لَا يَمْلِكُونَ تَأْخِيرًا عَمَّا قَدَّمَ لَهُمْ إِلَيْهِ ، وَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَقْدُّمًا إِلَى مَا أَخَّرَهُمْ عَنْهُ.»

درباره جایگاه رسول اکرم (ص) و تلاش طاقت فرسای آن حضرت در هدایت امت چنین آمده است: اللَّهُمَّ قَصِّلْ عَلَى مُحَمَّدٍ أُمِّيكَ عَلَى وَحْيِكَ، وَتَحْيِيكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَصَفِيكَ مِنْ عِبَادِكَ، إِمَامَ الرَّحْمَةِ، وَقَائِدَ الْخَيْرِ، وَمِفْتَاحَ الْبَرَكَةِ. كَمَا نَصَبَ لِأَمْرِكَ نَفْسَهُ وَعَرَّضَ فِيكَ لِلْمَكْرُوهِ بَدَنَهُ وَكَاشَفَ فِي الدَّعَاءِ إِلَيْكَ حَامَتَهُ وَخَارِبَ فِي رِضَاكَ أَسْرَتَهُ وَقَطَعَ فِي إِحْيَاءِ دِينِكَ رَحِمَهُ.

در دعای چهل و هفتم درباره جایگاه اهل بیت (ع) چنین آمده است: «رَبِّ صَلِّ عَلَى أَطْيَابِ أَهْلِ بَيْتِهِ الَّذِينَ اخْتَرْتَهُمْ لِأَمْرِكَ، وَجَعَلْتَهُمْ خَزَنَةَ عِلْمِكَ، وَحَفَظَةَ دِينِكَ، وَخُلَفَاءَكَ فِي أَرْضِكَ، وَحُجَجَكَ عَلَى عِبَادِكَ، وَطَهَّرْتَهُمْ مِنَ الرَّجْسِ وَالذَّنَسِ تَطْهِيراً يَرَادُكَ، وَجَعَلْتَهُمُ الْوَسِيلَةَ إِلَيْكَ، وَالْمَسْلُوكَ إِلَى جَنَّتِكَ».

در دعای چهل و دوم در تبیین ارزش و جایگاه قرآن چنین آمده است: «اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَعْنَتَنِي عَلَى خَتْمِ كِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَهُ نُوراً، وَجَعَلْتَهُ مُهَيْمِناً عَلَى كُلِّ كِتَابٍ أَنْزَلْتَهُ، وَقَصَلْتَهُ عَلَى كُلِّ حَدِيثٍ قَصَصْتَهُ. وَفَرَّقَانَا قَرَقْتَ بِهِ بَيْنَ حَلَائِكَ وَحَرَامِكَ، وَفَرَّغْنَا أَعْرَبْتَ بِهِ عَنْ شَرَائِعِ أَحْكَامِكَ وَكِتَابِ قَصَلْتَهُ لِعِبَادِكَ تَفْصِيلاً وَوَحْياً أَنْزَلْتَهُ عَلَى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ - صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ - تَنْزِيلاً وَجَعَلْتَهُ نُوراً نَهْتَدِي مِنْ ظُلُمِ الضَّلَالَةِ وَالْجَهَالَةِ بِإِتِّبَاعِهِ، وَشِفَاءً لِمَنْ أَنْصَتَ يَفْهَمُ التَّصْدِيقَ إِلَى اسْتِمَاعِهِ، وَمِيزَانٌ قَسَطٌ لَا يَجِيفُ عَنِ الْحَقِّ لِسَانَهُ، وَنُورٌ هَدَى لَا يَطْفَأُ عَنِ الشَّاهِدِينَ بُرْهَانَهُ، وَعَلِمَ نَجَاحٌ لَا يَضِلُّ مَنْ أَمَرَ قَصَدَ سُنَّتِهِ، وَلَا تَنَالُ أَيْدِي الْهَلَكَاتِ مَنْ تَعَلَّقَ بِغُرُورٍ عِصْمَتِهِ».

در دعای بیستم که به دعای مکارم الاخلاق مشهور است، در باره آن دسته از فضایل اخلاقی که سزاوار است انسان به آنها مزین شود، چنین آمده است: «اللَّهُمَّ وَقِّرْ بِلُطْفِكَ نَبِيَّتِي وَصَحِّحْ يَمَانِي عِنْدَكَ يَقِينِي وَاسْتَصْلِحْ يَقْدَرَتَكَ مَا قَسَدَ مِيَّتِي. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاكْفِنِي مَا يَشْغَلُنِي الْإِهْيَامُ بِهِ وَاسْتَعْمِلْنِي بِمَا تَسْأَلُنِي غَدَاً عَنْهُ، وَاسْتَفْرِغْ أَيَّامِي فِيَمَا خَلَقْتَنِي لَهُ وَأَعْنِينِي وَأَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِكَ».

در بخشی از این دعا در پرهیز از رذایل اخلاقی چنین آمده است: «وَلَا تَغَيِّبَنِي يَالنَّظَرَ، وَأَعِزَّنِي وَلَا تَبْتَلِيَنِي يَالْكِبْرَ، وَعَيِّدْنِي لَكَ وَلَا تُفْسِدْ عِبَادَتِي يَالْعُجْبَ، وَأَجِرْ لِلنَّاسِ عَلَى يَدَيِ الْخَيْرِ وَلَا تَمَحَقَّهُ يَالْمَنَ، وَهَبْ لِي مَعَالِيَ الْأَخْلَاقِ، وَاعْصِمْنِي مِنَ الْقَخَرِ».